

מדיניות ארה"ב כלפי ישראל והמזרח התיכון גיליון 81 (אוגוסט 2019)

השגריר (בדימוס) ברוך בינה*

ספטמבר 2019

החודש התאפיין בגישות אמריקאיות סותרות בסוגיה האיראנית – בין רטוריקה גבוהה ומתלהמת לגישושים (מבהילים אולי עבור נתניהו) לחידוש מגעים מדיניים, פעילות צבאית בעיראק, ושיתוף פעולה מתחדש עם תורכיה בסוגיה הסורית (על אף העדר פתרון למשבר ה-S-400). מעל לכל ריחפה באוויר המדיני והפוליטי בארה"ב מניעת ביקורן בישראל של שתי מחוקקות מוסלמיות, והתרגיל פוליטי קר-הרוח של הנשיא טראמפ לתקוע טריז בין המפלגה הדמוקרטית לבין היהודים בארה"ב וישראל.

איראן: מזכיר המדינה פומפאו הבהיר [במאמר דעה ב-USA Today](#) כי מדיניות "הלחץ המירבי" על איראן נועדה לשלול ממנה את האמצעים לחתרנות אזורית ולהחזיר את ח'מינאי לשולחן המשא ומתן. לדבריו, כתוצאה מכך, האיראנים נאלצו לקצץ 28% מתקציב ההגנה ו-17% מתקציב פעילות הטרור שלהם. עוד טען פומפאו כי ארה"ב צופה ליום בו תוכל להושיט לאיראן ולשכנותיה יד תומכת בדרך לחיים של שכנות, שלום ושגשוג. אולם, [משקיפים יודעי דבר מעריכים](#) שאיראן עברה למתכונת מבנית מצומצמת יותר שאינה באמת פוגעת ביכולותיה המבצעיות. פומפאו מפגין קשיחות כלפי איראן ומזהיר ש"השעון דופק" ושנותרה עוד שנה ורבע לתום תחולת הסנקציות של האו"ם ולאמברגו הנשק, ועל כן יש להגביר את הלחץ. לעומתו, טראמפ חזר וטען שהוא אינו שואף לשינוי משטר באיראן, והפעיל את הסנטורים הרפובליקנים גרהאם ופול לקדם משא ומתן חדש. פול העביר לשר החוץ האיראני זריף הזמנה לשיחות בבית הלבן (למגינת ליבו של גרהאם), אבל זריף טען שאינו מוסמך לקבל הזמנה ללא אישור וכי איראן איננה מעוניינת בעוד הזדמנות-צילום. כן דווח על כוונה לקיים מפגש בין נשיאי ארה"ב ואיראן (ייתכן במהלך עצרת האו"ם בניו יורק ובתיווך צרפתי), אך נשיא איראן רוחאני, שכונה את הסנקציות האמריקניות על זריף כ"צעד ילדותי" ואיים שמלחמה עם איראן תהיה "אם כל המלחמות", טען שאינו מוכן לפגישה שכזאת טרם יוסרו הסנקציות. אפשר שגם ההסלמה האיראנית-ישראלית מכבידה על ההפשרה. מכל מקום, הידיעות על אפשרות להתקרבות איראנית-אמריקנית עוררו דאגה אצל ראש הממשלה נתניהו.

איראן לוחצת על המדינות האירופיות שחתימות על הסכם הגרעין לגבש מעקף לסנקציות האמריקניות, ומאיימת שאם לא כן אזי היא תגביר בחודש ספטמבר עוד יותר את החריגה שלה מן ההסכם. מסגרת הזמן שעומדת לאירופה לגבש פתרון עוקף סנקציות היא עד ל-5 בספטמבר. בינתיים, הדיפלומטיה האמריקנית אינה נוחלת הצלחות באירופה, והדבר בא ליד ביטוי [בוועידת ה-G7](#) שהתקיימה בבאריץ. אמנם, בניגוד למדווח, נשיא צרפת מקרון לא הזמין לביאריץ את רוחאני, אבל שר החוץ זריף דווקא כן הגיע.

[משאל בין 14 מועמדים דמוקרטים לנשיאות](#), שנערך על ידי המועצה ליחסי חוץ של ארה"ב בסוף יולי, העלה כי 13 מהם תומכים ברמה זו או אחרת בשיבה להסכם הגרעין.

מדינות המפרץ וערב הסעודית: ארה"ב פורסת במפרץ כוחות אוויריים נושאי פצצות מצרר שיוכלו לתת מענה לסירות תקיפה איראניות. מפקדי נושאת המטוסים מדגישים כי באו להרתיע את איראן ולא לפתוח במעשי איבה כלפיה, אך רוסיה מרמזת שארה"ב מחפשת תירוץ ללחימה. באיחוד האמירויות שורר חשש שהן תשלמנה את מחיר הרטוריקה הגבוהה של טראמפ, והחלו בקידום ערוץ דיאלוג ישיר עם איראן. לטענת איראן, הנוכחות האמריקנית במפרץ היא המקור לאי-היציבות באזור. על רקע תקיפות בעיראק וידיעות שארה"ב מקדמת שיתוף פעולה בין ישראל והאמירויות מול איראן, מתריעה איראן את מדינות האזור מפני פרובוקציות

* השגריר לשעבר ברוך בינה הוא עמית מדיניות במכון מיתוים. הוא שירת בין היתר כסמנכ"ל צפון אמריקה במשרד החוץ, כשגריר ישראל בדנמרק, כסגן ראש הנציגות בווינגטון, וכקונסול כללי בשיקגו.

ישראליות. ארה"ב, מצדה, שומרת על עמימות בכל הנוגע לידיעות על מעורבות ישראלית בהפצצות בעיראק, אשר העכירו את יחסי ארה"ב עם בגדאד. בממשל יש כנראה ויכוח בנושא. הפנטגון קבע כי לעיראק זכות להגנה עצמית אל מול מתקפות על שטחה, ואילו מזכיר המדינה טען כי לישראל שמורה הזכות להגנה עצמית.

ארבעה סנטורים משתי המפלגות הגישו [הצעת חוק](#) שתמנע מהבנק ליצוא ויבוא לממן פיתוחים גרעיניים בערב הסעודית שלא תחת פיקוח הדוק ביותר, על מנת למנוע מהממלכה אפשרות לפתח נשק גרעיני. החלטת ארה"ב להציב 500 אנשי צבא אמריקניים בערב הסעודית עלולה לתת לג'האדיסטים את התואנה לה פיללו כדי להצדיק התקפות נגד ארה"ב. זאת, כשם שהפריסה האמריקנית לפני כיבוש כוויית והעובדה שאדמה סעודית קדושה שימשה בסיס לכוחות האמריקניים שכבשו את כוויית, שירתה בזמנה את אל-קאעדה. בתימן מתרחש עימות בין ערב הסעודית ואיחוד האמירויות. ההחלטה האמירית להסיג את כוחותיה מתימן צפויה להקשות עוד יותר על המדיניות האמריקאית באזור. על רקע המתיחות הסעודית-אמיריתית ותמיכת ארה"ב בקידום שיחות בעומאן עם הח'ותים כדי לנתקם מאיראן, בא סגן שר ההגנה הסעודי בן סלמאן לוושינגטון בשבוע האחרון של אוגוסט על מנת לדון במצב בתימן.

תורכיה: המתח בין ארה"ב ותורכיה התגבר בראשית החודש, בהמשך לאירועי חודש יולי. ארדואן מאיים שירכוש מטוסים במדינה שלישית, לאור ההחלטה האמריקאית להוציא את תורכיה מפרויקט ה-F-35, וממשיך להפגין ביטחון שטרמפ לא ייתן ליחסי המדינות להידרדר בגלל עסקת ה-S-400 בין רוסיה ותורכיה. ארדואן מציג את העסקה כהחלטה כלכלית בלבד, וטוען שגם חברות אחרות בברית נאט"ו רכשו מרוסיה ציוד ביטחוני. עם זאת, מדווח כי תורכיה אגרה כמויות נכבדות של חלפים למטוסי F-16 למקרה של אמברגו. ארה"ב ותורכיה מוסיפות לנסות ולשתף פעולה לגבי כינון אזור חיץ בגבול הסורי-תורכי, למרות חילוקי דעות ומתיחויות. שר ההגנה האמריקני אספר אמר לכתבים, לאחר שיחה עם מקבילו התורכי ב-6 באוגוסט, כי ארה"ב נחושה למנוע פלישה תורכית לסוריה. אולם, כבר למחרת הודיעו ארה"ב ותורכיה על הקמת מרכז משותף על אדמת תורכיה לתאם ולנהל "אזור בטוח" לכורדים בסוריה, כפי [שוכנם בין שני שרי ההגנה](#). המרכז יוקם באופן הדרגתי אך הוא מבצעי מרגע שהוכרזה הקמתו. מעבר למיתון העימותים בין הפלגים הכורדיים, יש בכך גם פוטנציאל לשפר את יחסי ארה"ב-תורכיה. ואולם, לשם כך על שתי המדינות לפעול במשותף במספר תחומים ובהם שיפור היחסים בין ה-PKK ל-YPG, חיזוק היציבות התורכית, מניעת חזרתה של המדינה האסלאמית, ופתרון משבר הפליטים העצום בתורכיה (עד כה נכנסו לתחומה למעלה מ-3,600,000 פליטים), לאו דווקא על ידי העברתם לאזור הבטוח בצפון סוריה כפי שארדואן היה רוצה.

לבנון: ראש הממשלה חרירי ביקר בווישינגטון בשבוע השלישי של אוגוסט, וכפי שעולה מן [ההצהרה המשותפת](#), הביקור חיזק את המחויבות הלבנונית ואת התמיכה האמריקנית בעצם המשא ומתן על הגבול הימי עם ישראל. ואולם, למרות דיווחים קודמים כי המשא ומתן צפוי להיפתח בקרוב, הדבר טרם קרה. לארה"ב יש עניין בקידום פתרון הגבול הימי בשל מרבצי האנרגיה באזור. על רקע זה, עוזר מזכיר האנרגיה האמריקני ביקר בלבנון, ירדן ויוון בשבוע הראשון של אוגוסט. ארה"ב נחשפת כעת גם למתחים פנים-לבנוניים. שגרירות ארה"ב בבירות פרסמה ב-7 באוגוסט הודעה בלתי שגרית המביעה תקווה כי חקירת תקרית הירי ב-30 ביוני, בה הותקפה שיירתו של שר הפליטים הלבנוני (דרוזי, המקורב לג'נבלאט בו תומכים האמריקנים) ונהרגו שנים ממאבטחיו, לא תשמש לצרכים פוליטיים וכי תהיה הוגנת. לקראת הבחירות לנשיאות בלבנון, ארה"ב לא ביטאה תמיכה במועמד זה או אחר.

טראמפ, היהודים ואיסור הכניסה על המחוקקות המוסלמיות: החלטת נתניהו למנוע את כניסת חברות הקונגרס המוסלמיות עומר וטלאיב עוררה ביקורת קשה בעיקר (אך לא רק) מן הצד הדמוקרטי. את הביקורת הובילו מנהיג המיעוט בסנאט הסנטור (היהודי) שומר, הסנטור לשעבר (היהודי) ומי שהיה מועמד לתפקיד סגן נשיא ליברמן, יושבת ראש בית הנבחרים פלוסי ומנהיג הרוב הווייר; כך גם המועמדים הדמוקרטים לנשיאות ובהם ביידן, וורן, סנדרס ואחרים. אצבעות מאשימות מופנות כלפי שגריר ישראל בארה"ב דרמר ושגריר ארה"ב בישראל פרידמן, ובמפלגה הדמוקרטית מאיימים בבדיקת צעדיהם ומאשימים אותם ביצירת המשבר. מחוקקים דמוקרטים קוראים לבוא חשבון עם ישראל שמהלכה היא "פלילי", כולל רמיזות על רצון לבחון את הסיוע השנתי שמוענק לה מארה"ב. גם הסנטור הרפובליקני רוביו מתח ביקורת על הצעד הישראלי שהוליד גם [מתחים חזקים בקהילה היהודית](#).

ארגונים יהודים, ובהם אפילו [איפא"ק, הוועד היהודי האמריקני](#) והליגה נגד השמצה, גינו את החלטת ממשלת ישראל. זוהי העמקה רצינית של השסע הקיים והיא משתלבת בתמונה הכללית של ישראל כחברה הנסוגה

מנאורות, מקדמת פוליטיקאים גזענים, בורחת ממתווה הכותל שהיא עצמה כוננה, נוקטת אפליה נגד הלא-אורתודוקסים, ומתייצבת חד-משמעית מאחורי נשיא אמריקאי שנוי במחלוקת. בעל הטור החשוב פרידמן, קובע כי "[אם אתה סבור שטרמפ עוזר לישראל, איך אלא טיפש](#)". ואילו בכירי קהיליית הביטחון הלאומי [אייזנשטט ורוס](#) קראו לישראל להתנגד לפוליטיזציה שטרמפ מעולל ליחסים המיוחדים. לעתיד לבוא, החשש לישראל הוא לא ממחוקקים בצד הפרוגרסיבי של המפלגה הדמוקרטית, אלא מאלה שמייצגים את הזרם המרכזי במפלגה אך [שנסחפים לצד הפרוגרסיבי](#) שלה.

טרמפ, לעומת זאת, בירך על צעדה של ישראל לאור רצונו לתקוע טריז בין הדמוקרטים ליהודים. הוא השתלח בנימה חסרת רסן נגד יהודים אמריקנים המצביעים עבור הדמוקרטים והאשים אותם [בחוסר נאמנות](#). הערותיו הולידו זעם רב בקהילה היהודית, והניחוח האנטישמי שלהן הוביל לגינוי גם מצד המועצה האסלאמית האמריקנית. גם השגריר פרידמן [פרסם הודעה התומכת בצעד הישראלי](#) כחלק מהמאבק ב-BDS.

האישור ההומניטרי שניתן לבסוף לטלאיב לבקר את סבתה הישישה, היה מקובל עליה מלכתחילה והיא אף [התחייבה במכתב לשר הפנים דרעי](#) שלא תעסוק בהחרמת ישראל במהלך הביקור. אולם מה שנראה תחילה כצעד ישראלי נבון, שימש לבסוף את טלאיב להטיח ביקורת נוספת בישראל ולהתייצב כמחוקקת ערכית שאינה מוותרת על עקרונותיה. [במסיבת עיתונאים](#) משותפת עם עומר, הסבירה טלאיב כי לא תסכים לביקור בישראל תחת מגבלות, אלא רק לביקור שיהיה אמנם משפחתי אך יאפשר לה גם לבחון, כמחוקקת, מה נעשה בכספים האמריקניים הרבים שהועברו לישראל כסיוע חוץ. עם זאת, ועל אף ההישג ל-BDS, שורת בקרב פעילים פלסטינים אמריקניים מצוקה שכן לתחושתם הם אינם מצליחים לחדור את הבועה הווינגטונית, בימים בהם מוחקת מחלקת המדינה את הרשות הפלסטינית מאתר האינטרנט שלה. מייסד תנועת ה-BDS ברגוטי ניסה להסביר מדוע [על האמריקנים לתמוך ב-BDS](#), אך זהו קול שנוי במחלוקת מטבע הדברים. רמאללה אינה מקלה על ידידיה בארה"ב, כאשר הנשיא הפלסטיני עבאס מסרב לפגוש מחוקקים רפובליקנים ומודיע למחוקקים דמוקרטים שאינו מוכן לתיווך אמריקני.

תכנית טראמפ: הודעת נתניהו על בניית 700 יחידות דיור לפלסטינים נועדה להקל על השליח קושנר את שיווק תכנית טראמפ המתגבשת בארצות ערב, במסגרת סבב ביקורים שערך אצלן בראשית אוגוסט. במהלך החודש נפוצו דיווחים על אפשרות כינוס ועידה בראשות טראמפ ערב הבחירות בישראל, אך עד מהרה הרעיון נעלם כלא היה. הממשל אותת שיציג את התכנית רק לאחר הבחירות בישראל, אך זאת טרם הודעת השליח גרינבלאט על פרישתו מהתפקיד, שמייצרת אי-בהירות לגבי השלבים הבאים. ובינתיים, קבע בעל הטור תום פרידמן [שאינו לעסקה היתכנות](#) כי אין אף צד המחויב באמת לפתרון שתי-המדינות. לדידו, האשמה אינה רק של נתניהו, אלא גם של הממשל, הפלסטינים וכמעט כל השחקנים.

21 ח"כים משדולת ארץ ישראל [שיגרו מכתב לקונגרס](#), בו קבעו כי רעיון שתי-המדינות מסוכן יותר מה-BDS. מנגד, 25 מבכירי מערכת הביטחון הישראלית [כתבו לראשי הוועדות](#) בבית הנבחרים והביעו בתמיכה פתרון שתי-המדינות.

יחסי ישראל-ארה"ב: על רקע ביטול ביקורן של המחוקקות עומר וטלאיב, התקיים כסדרו ביקור 39 מחוקקי שנה א' (Freshmen) דמוקרטים. שבוע לאחר מכן, הגיעו לבקר 31 מחוקקים רפובליקנים. שתי המשלחות באו בחסת איפא"ק. במקביל, שורר חשש לעתידם של יצרנים ביטחוניים קטנים ובינוניים בישראל לאור היישום הצפוי ב-2024 של [ההסכם שנחתם בשלהי תקופת אובמה](#) לפיו לא ינוצלו כספי ה-Foreign Military Funding של ארה"ב לייצור בישראל. מדובר על אובדן אפשרי של עד 22,000 מקומות עבודה והעתקת ייצור מישראל לארה"ב. באלסקה, בוצע [שיגור מוצלח של טיל חץ-3](#). זהו פרויקט משותף עם ארה"ב, שמשדר כי ישראל השלימה את מערך ההגנה שלה (בדגש מול איראן). ארה"ב גם מתכוונת לרכוש שתי סוללות של כיפת ברזל, בשלב זה לשם בדיקת ישימות והתאמה לצרכים.

במקביל, נמשך הלחץ האמריקני להקמת מנגנון ניטור ישראלי על הקשר עם סין. המהלך הוא כה משמעותי עד כי שגריר סין בישראל פרסם ב-12 באוגוסט מאמר דעה [בדה מרקר](#) בו טען שאין מה לפחד מגניבת מידע או השתלטות מצד סין. ישראל מוצאת עצמה [בתווך האמריקני-סיני](#), ובחירה לנהוג פחות או יותר לפי כללי ה-Five Eyes (הברית המודיעינית בה משתתפות ארה"ב, בריטניה, קנדה, אוסטרליה וניו-זילנד) החשש האמריקני מסין הוא אזורי, ובא לידי ביטוי גם בדאגה אמריקאית מהסכם מצרי-סיני שנחתם ב-5 באוגוסט להקמת נמל מכולות באבו-קיר מצרים. זאת, בשל השלכות אפשריות על יחסי ארה"ב-מצרים, יכולות איסוף

המודיעין של סין, האפשרות לשימוש סיני בתעלת סואץ וניצול מעמדה המיוחד של מצרים באזור לקידום אינטרסים סיניים.

המלצות לישראל: בכפוף לתוצאות הבחירות לכנסת, אנו מתמידים בהמלצתנו לשמור על יחסים דו-מפלגתיים עם המנהיגויות הפוליטיות בארה"ב. על המנצח בבחירות בישראל לקיים קשר מידי, קודם כל עם המנהיגות היהודית ועם ראשי הדמוקרטים (לאור הסחף בענייני ישראל במפלגה זו), תוך שימור הקשר האינטימי עם הממשל האמור לשלוט בבית הלבן לפחות לעוד שנה.

אירועים מרכזיים בחודש אוגוסט 2019

ישראל [מונעת את כניסת](#) המחוקקות עומר וטלאיב לתחומה

תכנית השלום של טראמפ צפויה [להתפרסם לאחר הבחירות](#) בישראל

טראמפ מתבטא בצורה פוגענית [כלפי הקהילה היהודית](#) בארה"ב

צרפת [מנסה לתווך](#) בין ארה"ב לאיראן בוועידת ה-G7

ארה"ב ותורכיה [מתחילות ליישם](#) את האזור הבטוח בסוריה, לצד [המשך מחלוקות](#)

ארה"ב [מוחקת את הרשות הפלסטינית](#) מאתר מחלקת המדינה